C/2026/3202

12.6.2026

Geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotluse avaldamine vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 15 lõikele 4

(C/2026/3202)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 ([1]) artikliga 17 on ette nähtud, et kolme kuu jooksul pärast kõnealuse avaldamise kuupäeva võivad liikmesriigi või kolmanda riigi asutused või õiguspärast huvi omav füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on kolmandas riigis, esitada komisjonile vastuväite.

KOONDDOKUMENT

Põllumajandustoodete päritolunimetused ja geograafilised tähised

„Banski kestenov med“

ELi nr: PDO-HR-03402 – 13.1.2025

1. **Nimetus(ed)**

„Banski kestenov med“

2. **Geograafilise tähise tüüp**

KPN (X) …. KGT ☐

3. **Riik, kuhu määratletud geograafiline piirkond kuulub**

Horvaatia

4. **Põllumajandustoote kirjeldus**

4.1. *Põllumajandustoote klassifikatsioon vastavalt kombineeritud nomenklatuuri rubriigile ja koodile, nagu on osutatud määruse (EL) 2024/1143 artikli 6 lõikes 1*

04 – PIIM JA PIIMATOOTED; LINNUMUNAD; NATURAALNE MESI; MUJAL NIMETAMATA LOOMSE PÄRITOLUGA TOIDUAINED

0409 – Naturaalne mesi

4.2. *Registreeritud nimetusega põllumajandustoote kirjeldus*

Toode „Banski kestenov med“ on mesi, mida valmistavad kraini meemesilaste (*Apis mellifera carnica* Pollmann, 1879) rassi mesilaspered Banovina piirkonnast pärit magusa kastani (*Castanea sativa* Mill.) nektarist.

Õietolmu omadused

Lisaks magusa kastani (*Castanea sativa*) õietolmule võib toote „Banski kestenov med“ õietolmu spektris esineda õietolmu ka järgmistelt taimedelt: harilik paakspuu (*Frangula alnus*), harilik kaunpõõsas (*Amorpha fruticosa*), verev kontpuu (*Cornus sanguinea*), pärn (*Tilia* spp.), korvõieliste sugukonda kuuluvad taimed (*Asteraceae*), metsviljapuud (*Prunus* spp.), valge akaatsia (*Robinia pseudoacacia*), vaher (*Acer* spp.) ja harilik nõiahammas (*Lotus corniculatus*). Muude taimeliikide õietolmu esineb vähesel määral. Õietolmu spektris võib esineda õietolmu ka järgmistelt meetaimede

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2019/787 ja (EL) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1151/2012 (ELT L, 2024/1143, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1143/oj).

hulka mittekuuluvatelt taimedelt: saar (*Fraxinus* spp.), kerahein (*Dactylis glomerata*), kõrreliste sugukonda kuuluvatelt taimedelt (*Poaceae*), teeleht (*Plantago* spp.), mais (*Zea mays*) ja oblikas (*Rumex* spp.). Kui meetaimede hulka mittekuuluvate taimeliikide õietolmu osakaal õietolmu koguhulgast välja jätta, peab magusa kastani (*Castanea sativa*) õietolmu osakaal tootes „Banski kestenov med“ olema ülejäänud meetaimede õietolmu osakaalus vähemalt 85 %.

Organoleptilised omadused

Tootel „Banski kestenov med“ on järgmised organoleptilised omadused.

— Visuaalne välimus

Värvus – heledast merevaigukollasest kuni merevaigukollaseni.

Selgus – selge.

Kristalliseerumine – aeglane.

— Lõhn – mõõdukas kuni väga intensiivne kastaniõite, märja papi ja purustatud kreeka pähkli lehtede lõhn.

— Maitse – kergelt tuntav magusus ja pikantsus ning mõõdukas kuni tuntav mõrudus.

— Lõhn – mõõdukas kuni püsiv põlenud suhkru, suhkrusiirupi, suitsu ja koirohu lõhn.

Füüsikalis-keemilised parameetrid

Veesisaldus: kuni 18,0 %.

Elektrijuhtivus: mitte vähem kui 0,80 mS/cm.

Hüdroksümetüülfurfuraali (HMF) sisaldus: kuni 15 mg mee kg kohta.

4.3. *Erandid sööda hankimisel (üksnes kaitstud päritolunimetusega loomsete toodete puhul) ja piirangud tooraine hankimisel (üksnes kaitstud geograafilise tähisega töödeldud toodete puhul)*

Mesilasperede söötmine on keelatud ajal, mil mesilased teevad korjet kastaniõitel. Söötmine on siiski lubatud, et stimuleerida mesilasperede arengut varakevadel ja korjevälisel ajal. Söötmine peab lõppema vähemalt 14 päeva enne kastaniõitelt toimuva korje algust. Söötmine on lubatud ka hilissuvel ja varasügisel, et varuda mesilaste toiduvarusid talveks. Söödana on lubatud kasutada ainult suhkrusiirupit ja/või nn suhkru- ja meekooki. Sööta võib toota lauasuhkrust, mis on pärit väljastpoolt määratletud geograafilist piirkonda. Väljastpoolt määratletud geograafilist piirkonda pärit kuivaine sisaldus ei tohi ületada 50 % mesilasperede aasta jooksul tarbitud kuivainest. Ülejäänud kuivaine on saadud meest, mida mesilaspered toodavad määratletud geograafilisest piirkonnast pärit kogutud nektarist ja/või mesikastest. Mesilasperede söötmine on lubatud vaid kindlaksmääratud ajavahemikul, tagamaks, et sööt ei halvenda toote „Banski kestenov med“ kvaliteeti ega nõrgenda toote seost geograafilise piirkonnaga.

4.4. *Tootmise erietapid, mis peavad toimuma määratletud geograafilises piirkonnas*

Kõik toote „Banski kestenov med“ tootmisetapid (korje ja ekstraheerimine) peavad toimuma määratletud geograafilises piirkonnas.

4.5. *Registreeritud nimetusega põllumajandustoote pakendamise, viilutamise, riivimise jm erieeskirjad*

Toote kvaliteedi ja jälgitavuse tagamiseks tuleb mesi pakendada määratletud geograafilises piirkonnas. Transportimise ajal võivad ebasobivad (kõrged) temperatuurid muuta toote „Banski kestenov med“ füüsikalis-keemilisi näitajaid ja organoleptilisi omadusi või põhjustada meele ebasoovitavate kõrvallõhnade tekkimist või õhust niiskuse ligitõmbamist.

4.6. *Registreeritud nimetusega põllumajandustoote märgistamise erieeskirjad*

Turule laskmisel peavad kõik pakendatud „Banski kestenov med“ tooted kandma asjakohast logo. Lisaks logole peab müügipakendil olema märgitud ka tootja nimi. Lisaks eespool nimetatule peab igal müügipakendil olema tempel identifitseerimisnumbriga. Kõigil märgise kasutajatel, kes lasevad toote turule vastavalt käesolevale tootespetsifikaadile, on õigus kasutada templit ja logo „Banski kestenov med“ samadel tingimustel.

Tähise graafiline kujutis on must logo, millel on läbipaistev taust. Logo koosneb mustast ringist, mille sees on stiliseeritud spiraalikujuline puidust meelusikas ja krahv Josip Jelačići stiliseeritud mõõk. Need sümbolid on risti, moodustades seega visuaalselt kompaktse terviku. Ringi all on mustas Cinzeli kirjas sõnad „BANSKI KESTENOV MED“ ning poolpaksus kirjas sõna „BANSKI“, et veelgi rõhutada territoriaalset seost Banovinaga ja eespool nimetatud Horvaatia piirkonda. Logo ja tekst moodustavad terviku, mis ei tohi olla väiksem kui 50 x 40 mm.

Joonis 1

„Banski kestenov med“ logo

5. **Geograafilise piirkonna täpne määratlus**

Toote „Banski kestenov med“ geograafiline tootmispiirkond hõlmab Banovina piirkonda, sealhulgas linnu (Petrinja, Glina, Hrvatska Kostajnica) ja omavalitsusüksusi (Sunja, Majur, Donji Kukuruzari, Hrvatska Dubica, Dvor, Topusko, Gvozd).

6. **Seos geograafilise piirkonnaga**

Geograafilise piirkonna eripära

Banovina on piirkond Sisak-Moslavina maakonnas. See asub Pannoonia vesikonna serval, Sava jõe ning Una, Kupa ja Glina jõe alamjooksude vahel. Piirkonnale on tüüpilised lauged mäenõlvad, sealhulgas Zrinska Gora mägi lõunas, ning põhjas ja kirdes Sava jõe ja selle lisajõgede valgalad. Piirkonda läbivad paljude väikeste jõgede orud. Oluline osa piirkonna pindalast on metsaga kaetud, eelkõige Dvori ja Hrvatska Kostajnica ümbruses. Määratletud geograafilise piirkonna eripära väljendub ka selles, et suuremale osale piirkonnast on iseloomulik hästi tasakaalustatud taimestik, vähene elanikkond, ekstensiivne põllumajandus ning suured tööstusest ja ettevõtlusest puutumata alad, mis kõik kokku mõjutab keskkonnakaitset ja on mesinduse arengu oluline eeltingimus. Banovina piirkonna kastanipuistutes moodustab kõige sagedamini esineva mullatüübi sügavamal asetsev luvisooli kiht, mille pH on vahemikus 4,77–6,57.

Horvaatia mandriosas leidub magusat kastanit kõige sagedamini segametsades või puhtalt kastanimetsades. Kastanite kogupindalast 7 324,88 ha ehk 48,8 % asub Sisak-Moslavina maakonnas, kus asub toote „Banski kestenov med“ geograafiline tootmispiirkond. Sõltuvalt mikropiirkonnast hakkavad Banovina kastanid õitsema 5. juuni paiku, kõigepealt Budučina ümbruses, mis avaneb kirde suunas, ja lõpuks Šamaricas 27. juuli paiku. Mõned puud õitsevad umbes 10 päeva. Mesindusega seotud toponüümia on oluline, sest see viitab sageli piirkonnale, kus varem oli palju meetaimi või kus varem asusid mesilaspered. Toponüümid võivad viidata ka traditsioonilistele mesindustavadele konkreetses piirkonnas või mõnele muule mesindusega seotud aspektile. Banovina mesinduse ja meetootmisega seotud toponüümidest tuleks kindlasti nimetada „Hrvatska Kostajnicat“. Nimetus „Kostajnica“ viitab sellele, et see tuleneb sõnast „kostanj“ (kastan). Seda väidet toetab asjaolu, et Una jõe mõlemal kaldal asuvad künkad on koduks suurtele magusa kastani metsadele.

Toote eripära

Lisaks mulla omadustele ja taimekooslusele mõjutavad toote „Banski kestenov med“ eripära märkimisväärselt ka kliimatingimused. Melissopalünoloogiliste analüüside põhjal on kindlaks määratud meetaimede liigid, millest mesilased nektarit koguvad, mis tõendab seost mee ja määratletud geograafilise piirkonna vahel ning erinevusi võrreldes muudest geograafilistest piirkondadest pärit kastanimeega. Suur hulk kontrollitud meeproove sisaldas nektarit, mis on saadud hariliku paakspuu (*Frangula alnus*), hariliku kaunpõõsa (*Amorpha fruticosa*), vereva kontpuu (*Cornus sanguinea*), pärna (*Tilia* spp.), korvõieliste sugukonda kuuluvate taimede (*Asteraceae*), metsviljapuude (*Prunus* spp.), valge akaatsia (*Robinia pseudoacacia*), vahtra (*Acer* spp.) ja hariliku nõiahamba (*Lotus corniculatus*) õitelt.

Lisaks meeproovide botaanilisele päritolule kontrolliti ka proovide elektrijuhtivust. Määrati kindlaks indikaatorväärtused vahemikus 0,84 mS/cm kuni 1,80 mS/cm, kusjuures keskmine väärtus oli 1,24 mS/cm. Võrreldes seda kastanimett teistest piirkondadest pärit kastanimeega, selgus, et elektrijuhtivuse väärtuste vahemik teistes piirkondades oli märkimisväärselt laiem, ulatudes 1,05 mS/cm-st kuni isegi 2,25 mS/cm-ni, kusjuures keskmine väärtus oli 1,61 mS/cm. Lisaks nektarile leidub kastanimetsades ka lehetäide ja soomusputukate toodetud mesikastet. Kõrged keskmised elektrijuhtivuse väärtused on tõenäoliselt tingitud mesikaste suuremast osakaalust teistest piirkondadest pärit kontrollitud meeproovides. Õigupoolest mõjutab mesikaste olemasolu kaudselt mee välimust, st selle värvust, mis on tumedam kui Banovinast võetud mee proovidel. Enamiku toote „Banski kestenov med“ proovide värvus varieerus aga heledast merevaigukollasest merevaigukollaseni ning neil oli kastanimee organoleptilisele profiilile iseloomulik lõhn ja mõrudus ning tüüpiline elektrijuhtivuse väärtuste vahemik, mis kõik rõhutavad selle toote eripära.

Geograafilise piirkonna ja toote eripära põhjuslik seos

„Banski kestenov med“ on toode, mis on tihedalt seotud selle päritolupiirkonnaga. Selle toote eripära tuleneb geograafilisest piirkonnast, mis hõlmab suure magusa kastani (*Castanea sativa*) osakaaluga looduslikke metsi. Tegemist on suurima sellise piirkonnaga Horvaatias. Kastanipuud õitsevad eri ajavahemike järel, sõltuvalt nende asukohast asjaomases geograafilises tootmispiirkonnas. Seega kestab korje kõrguse ja ilmakaare erinevuste tõttu kauem kui kuu. Lisaks sellele mõjutavad mulla mullastiku- ja ilmastikutingimused märkimisväärselt erituva nektari kogust. Happelised mullad pakuvad magusale kastanile optimaalseid kasvutingimusi, millel on positiivne mõju õitsemisele ja sellest tulenevalt erituva nektari kogusele. Pinnasest vett ja mineraalaineid omastades lisab taim need mahla, mis on tooraineks nektarile. See mõjutab seega lõpptoote – mee – kvaliteeti. Lisaks mullatüübile mõjutavad magusa kastani nektari eritumist ka ilmastikutingimused, eelkõige sademed, mis jaotuvad Banovina piirkonnas ühtlaselt kogu kasvuperioodi jooksul, kuid eelkõige õitsemise ajal. Õigupoolest suurendab magusa kastani õitsemise ajal vahelduv päikesepaiste ja lühikeste vihmahoogude esinemine õhu suhtelist niiskust, mis avaldab positiivset mõju ka nektari sekretsioonile. Korjevarude optimaalne kasutamine võimaldab toota erakordselt kvaliteetset toodet „Banski kestenov med“. Seda tõendavad ka mee eriomane organoleptiline profiil, füüsikalis-keemilised parameetrid ja konkreetne õietolmuspekter, st samaaegsete taimeliikide leedripuu (*Frangula alnus*) ja hariliku kaunpõõsa (*Amorpha fruticosa*)d õietolmu esinemine. See eristab toodet „Banski kestenov med“ sellisest kastanimeest, mis on pärit muudest piirkondadest, kus kastanimett on võimalik toota.

Lisaks pinnareljeefile ja klimaatilistele teguritele on kastanimetsad, mis moodustavad määratletud geograafilises piirkonnas olulise õieressursi, aidanud kaasa eriomase mesinduse kujunemisele. Banovina mesinike oskused ja teadmised, mis on seotud mesilasperede õigeaegse tehnoloogilise sekkumise mõistmisega ja nende teadmiste rakendamisega ning mee turustamiseks ettevalmistamisega, tagavad kvaliteetse toote „Banski kestenov med“ tootmise. Mesinike teadmised ja kogemused tulenevad erilisest tähelepanust, mida nad pööravad mesilatele sobivate asukohtade valimisele, võttes arvesse topograafiat. Lõuna- ja kagusuunaliste kohtade valimine, mis on tuule eest kaitstud ja piisavalt päikesepaistelised, tagab mesilasperede optimaalse arengu. Sellistes tingimustes arenevad mesilaspered saavutavad piisava kollektiivse aktiivsuse taseme, mis väljendub nektari hulgas. Õitsemise ja nektari kogumise korrapärane seire ja järelevalve võimaldab õigeaegset ekstraheerimist, mis on üks põhitegureid kvaliteetse mee tootmisel, mis eristab sellest piirkonnast pärit mett teistes piirkondades toodetud kastanimeest. Tänu magusa kastani õitsemise aastatepikkusele jälgimisele saavad kohalikud mesinikud kindlaks teha, millal nad õitsemist alustavad, ja seega paigutada mesilaspered valitud kohtadesse õigeaegselt, et kasutada ära kastanilt saadava nektari kogumist ja saavutada seeläbi olukord, kus üht tüüpi õite osakaal on suurim, mis omakorda kajastub mee iseloomulikes organoleptilistes omadustes. Toodet „Banski kestenov med“ iseloomustab väike vee- ja HMFi (hüdroksümetüülfurfuraali) sisaldus. Selline veesisaldus näitab, et mesilased on mee valmimise ajal vett korralikult eraldanud ning mesinikud on mee kogumise õigesti ajastanud, mis mõjutab mee kvaliteeti veelgi. Väikese MHF-sisaldusega mesi kinnitab, et see on värske ja seda ei ole kuumutatud temperatuurini üle 40 °C, mis tagab selle väärtuslike komponentide säilimise. Kohalike mesinike keskendumine kvaliteedi säilitamisele teadmiste ja kogemuste omandamise kaudu mõjutab seega otseselt toote „Banski kestenov med“ keemilist koostist.

Eespool nimetatud tegurite kombinatsioon, sealhulgas Banovina piirkonna kastanimetsade suur osakaal, piirkonna kaitstud keskkond ja soodne mikrokliima, mesindustraditsioonid ning kohalike mesinike oskused ja teadmised mõjutavad otseselt toote „Banski kestenov med“ eriomadusi.

Toote „Banski kestenov med“ eripära põhineb mesinduse pikaajalisel traditsioonil ja selle tulemus on, et seost määratletud geograafilise piirkonnaga on rõhutatud ka ajaloolistes, traditsioonilistes ja kultuurilistes elementides. Õigupoolest pärineb esimene kirjalik dokument, milles on mainitud mett (ja seega ka mesindust Banovinas), juba 1211. aastast ja selles viidatakse kloostri kiriku õigusele mett enda tarbeks kasutada. Mesinik Milan Krizman oli tõenäoliselt kõige olulisem panustaja Petrinja mesinduse edendamisse. Ta oli mesinduse edendaja ja innovaator, kes ehitas moodsa mesitaru, mida tuntakse „krizmanka“ nime all. Banovina piirkonna esimene mesinike ühendus oli 1952. aastal loodud Petrinja mesindusliit, mis tegutseb siiani.

Viide geograafilise tähisega toote tootespetsifikaadi avaldamisele

https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hrana/zoi-zozp-zts/Specifikacija_Banski_kestenov_med_kolovoz_2025.pdf